

RPO-675185-VII-720.5/11/JJ

**Raport Krajowego Mechanizmu Prewencji
z wizytacji w Zakładzie Karnym w Nowogardzie
(wyciąg)**

1. Wstęp.

Na podstawie artykułu 19 *Protokołu fakultatywnego do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania*, przyjętego przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku z dnia 18 grudnia 2002 r. (Dz.U. 2007 Nr 30, poz. 192) oraz działając z upoważnienia Rzecznika Praw Obywatelskich, w dniach 14-15 czerwca 2011 r., do Zakładu Karnego w Nowogardzie, mieszczącego się przy ul. Zamkowej 7 (zwanego dalej Zakładem lub jednostką) udali się pracownicy Zespołu „Krajowy Mechanizm Prewencji” (dalej: KMP, Mechanizm). W wizytacji wzięła udział także przedstawicielka Biura Pełnomocnika Terenowego Rzecznika Praw Obywatelskich w Gdańsku.

Celem wizytacji było sprawdzenie na miejscu sposób traktowania osób pozbawionych wolności, w szczególności pod względem ich ochrony przed torturami oraz innym okrutnym, niehumanitarnym lub poniżającym traktowaniem albo karaniem.

W ramach wizytacji wykonano następujące czynności:

- przeprowadzono rozmowę z dyrektorem Zakładu oraz jego zastępcami i innymi funkcjonariuszami Służby Więziennej;
- dokonano oglądu terenu jednostki oraz pomieszczeń we wszystkich oddziałach mieszkalnych, w tym: cel do wykonywania kary dyscyplinarnej umieszczenia w celi izolacyjnej, wybranych losowo cel mieszkalnych, cel zabezpieczających,

świetlic, a także pól spacerowych, łaźni, sanitariatów, kantyny, sal widzeń, ambulatorium i kuchni;

- przeprowadzono na osobności oraz w celach mieszkalnych rozmowy z anonimowymi osadzonymi (ok. 70);
- zapoznano się z następującą dokumentacją: Zarządzeniem nr 13/2010 Dyrektora Zakładu Karnego w Nowogardzie z dnia 10.03.2010 r. w sprawie porządku wewnętrznego w oddziale półotwartym, Zarządzeniem nr 12/2010 Dyrektora Zakładu Karnego w Nowogardzie z dnia 10.03.2010 r. w sprawie porządku wewnętrznego w oddziale zamkniętym, wykazem pomieszczeń oraz ich metrażem, instrukcją w sprawie działań profilaktycznych oraz postępowania w trakcie zwalczania świerzbu i wszawicy lub innych chorób zakaźnych, zestawieniem zdarzeń nadzwyczajnych (w 2010 r. i 2011 r.), protokołami kontroli sanitarnych przeprowadzonych przez Państwowy Powiatowy Inspektorat Sanitarny w Goleniowie w dniu 9.06.2010 r., Protokołem kontroli kompleksowej Zakładu Karnego w Nowogardzie przeprowadzonej przez Okręgowy Inspektorat Służby Więziennej w Szczecinie w dniach 29.01—01.02, 05-08.02, 11-12.02, 14-15.02.2008 r. analizą skarg osadzonych, liczbą spraw sądowych w 2010 r. i 2011 r., analizą działalności oświatowo – wychowawczej w ZK Nowogard w 2010 r., analizą stosowania zezwoleń i przepustek na czasowe opuszczenie terenu Zakładu Karnego w Nowogardzie w 2010 r.

Pracownicy Krajowego Mechanizmu Prewencji poinformowali: dyrektora, oraz jego zastępców o ustaleniach dokonanych w ramach powyższych czynności, a także wysłuchali ich uwag i wyjaśnień.

2. Warunki bytowe.

Zakład Karny w Nowogardzie jest jednostką typu zamkniętego dla recydywistów penitencjarnych z oddziałem aresztu śledczego i zakładu karnego typu zamkniętego dla odbywających karę po raz pierwszy. W ramach Zakładu funkcjonuje także Oddział Zewnętrzny w Płotach (zwany dalej OZ), będący

zakładem karnym typu otwartego dla odbywających karę po raz pierwszy z oddziałami: zakładu karnego typu półotwartego dla odbywających karę po raz pierwszy, zakładu karnego typu otwartego dla młodocianych i zakładu karnego typu otwartego dla odbywających karę aresztu wojskowego. Zakres wizytacji KMP obejmował ocenę traktowania osób pozbawionych wolności jedynie w Zakładzie Karnym, z tego też powodu w Raporcie pominięto informacje dotyczące OZ.

W dniu wizytacji w Zakładzie Karnym w Nowogardzie, o ustalonej pojemności 845 miejsc zakwaterowania, przebywało łącznie 821 osadzonych. Zaludnienie jednostki w dniu wizytacji wynosiło ok. 97,4%. W jednostce nie przebywali więźniowie osadzeni w warunkach poniżej 3 m².

Posiłki dla osadzonych przebywających w Zakładzie przygotowywane są w kuchni usytuowanej w odrębnym budynku. W skład pomieszczeń kuchni wchodzi m.in. magazyny: nabiału, mięsa i wędlin, artykułów sypkich, warzyw i owoców, pomieszczenia gospodarcze, socjalne, etc. Stan tych pomieszczeń uznać należy za dobry. Kuchnia przygotowuje posiłki, które do osadzonych dostarczane są w termosach. W dniu wizytacji, w kuchni Zakładu, poza posiłkami podstawowej normy żywienia, przygotowywane były następujące rodzaje diet: lekkostrawne (114), cukrzycowe (6), wyznaniowe (2). Protokół kontroli sanitarnej Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Goleniowie z dnia 9 czerwca 2011 r., przeprowadzonej w związku z pismem osoby przebywającej w Zakładzie w sprawie niewłaściwej jakości wędlin podawanych w posiłkach, nie zawiera zaleceń pokontrolnych. Zdaniem większości respondentów żywienie oferowane przez Zakład jest dobre. Pojedyncze uwagi krytyczne dotyczyły monotonnego jadłospisu, niesmacznych i niedoprawionych posiłków, zbyt małych porcji.

Jednostka dysponuje łącznie 6 polami spacerowymi. Dwa pola spacerowe składają się z boksów (w jednym wyodrębniono 4, w drugim 5). W jednym z nich (usytuowanym przy pawilonie „E”) wydzielone boksy są dużo mniejsze od pozostałych. Otoczone są metalowymi blachami, a na ich środku znajduje się

ławka. W ocenie wizytujących kształt i rozmiar tych pól nie pozostawia więźniom wiele przestrzeni do spędzania czasu na świeżym powietrzu. Jest to tym bardziej niepokojące, że często jest to jedyna godzina w ciągu doby, jaką mogą spędzać poza całą mieszkalną. W rozmowach indywidualnych więźniowie podkreślali, że boksy spacerowe są zbyt małe, ażeby mogli oni uprawiać większą aktywność ruchową niż w celi mieszkalnej. Ponadto wskazywali, iż zdarzają się sytuacje, kiedy spacer pokrywa się z zajęciami świetlicowymi.

Na terenie Zakładu urządzono także boiska do koszykówki, siatkówki i piłki nożnej, z których osadzeni mogą korzystać w okresie letnim.

Kąpiel osadzonych odbywa się w łazniach usytuowanych w poszczególnych pawilonach mieszkalnych. Ich stan można określić jako zadowalający, jednakże w wielu z nich na ścianach widoczne są ślady zawilgocenia i zagrzybienia, spowodowane niedrożną wentylacją. Przed wejściem do łazni znajdują się punkty wydawania odzieży oraz szatnie, wyposażone w ławki i wieszaki.

W jednostce funkcjonuje kantyna, w której osadzeni mogą dokonywać zakupów co najmniej trzy razy w miesiącu. O terminach ich realizacji informowani są każdorazowo przez komunikaty w radiowęźle, ogłoszenia w kantynie i oddziałach mieszkalnych. Zgodnie z Zarządzeniem nr 12/2010 Dyrektora Zakładu Karnego w Nowogardzie z dnia 10.03.2010 r. w sprawie Porządku wewnętrznego (zwanego dalej Porządkiem wewnętrznym), po zakupy osadzeni doprowadzani są grupami (tymczasowo aresztowani wg ustalonych grup izolacyjnych) przez funkcjonariusza nadzorującego przebieg zakupów. Osadzeni, o których mowa w art. 88 § 3 i art. 212a § 1 realizują zakupy, bez możliwości wyjścia z celi, poprzez złożenie zamówienia na artykuły. Zakupione artykuły osadzonym dostarczane są bezpośrednio do celi. Analiza cennika artykułów dostępnych w kantynie nie nasuwa zastrzeżeń co do wysokości cen. Administracja Zakładu dokonuje raz na kwartał kontroli wysokości cen w kantynie, porównując je z cenami artykułów w okolicznych sklepach.

W skład jednostki wchodzi 6 pawilonów mieszkalnych oraz budynki administracyjne i gospodarcze. Od strony południowej i wschodniej obiekt otoczony jest fosą. W 2008 r. zrealizowano budowę nowoczesnego pawilonu mieszkalnego dla osadzonych typu „Ustka” (pawilon „F”), który został zasiedlony w lutym 2009 r.

Stan techniczny oraz warunki bytowe pawilonów mieszkalnych są bardzo zróżnicowane. Zdecydowanie najlepsze warunki zapewniono więźniom pracującym, osadzonym w pawilonie „F”. Cele mieszkalne są wyposażone w nowy sprzęt, szafki do przechowywania rzeczy osobistych oraz łóżka z drabinkami i zabezpieczeniami górnych partii. Większość cel to pomieszczenia 4 – osobowe, wyodrębniono ponadto 6 cel pojedynczych. W każdym pomieszczeniu zapewniono odpowiednią wentylację, oświetlenie i temperaturę, a także właściwe warunki higieniczno - sanitarne. Więźniowie tam przebywający nie zgłaszali żadnych uwag co do warunków bytowych. W każdym oddziale mieszkalnym tego pawilonu znajdują się wyłożone glazurą łazienki z wydzieloną rozbieralnią. Mimo iż są one użytkowane zaledwie od ok. 2 lat, na ścianach widoczne są ślady zawilgoceń, spowodowane prawdopodobnie niewystarczającą wentylacją tych pomieszczeń. W pawilonie wyodrębniono również 2-osobową celę dla niepełnosprawnych, wyposażoną w odpowiednio dostosowany sprzęt oraz sanitariat z uchwyty. W oddziale, w którym znajduje się ta cela, odpowiednio zostały dostosowane także łazienki oraz świetlica, które posiadają szersze drzwi wejściowe oraz uchwyty w sanitariatach. Ponadto w pawilonie tym usytuowano celę zabezpieczającą (o powierzchni 16,6 m²) odpowiednio wyposażoną oraz 4 cele izolacyjne (każda o powierzchni 5,1 m²). Do wyżej wymienionych pomieszczeń oraz warunków w całym pawilonie „F” wizytatorzy nie wnosili zastrzeżeń.

Procedury związane z przyjęciem osadzonych odbywają się w pawilonie „E”. W przeznaczony do tego celu kondygnacji budynku wyodrębniono m.in. 2 poczekalnie z węzłem sanitarnym. Mimo iż w jednej z nich przeprowadzono w

2010 r. remont, w dniu wizytacji była ona już zdewastowana, zaś w wc panował brud. W budynku tym znajdują się również dwa oddziały mieszkalne.

W pawilonie mieszkalnym „A” mieszczą się 3 oddziały rozlokowane na 3 kondygnacjach. Na parterze budynku zorganizowano pomieszczenia ambulatorium. Cele mieszkalne mają zróżnicowaną pojemność (od 2 do 10 – osobowych), wyposażono je w odpowiedni sprzęt kwaterunkowy, sygnalizację przyzywową. W pawilonie są dwie łaźnie, dwie izby chorych oraz cela zabezpieczająca.

Zaplecze kulturalno oświatowe, w skład którego wchodzi m.in. biblioteka centralna, klub rzeźbiarsko – modelarski, sala komputerowa, sala edukacyjna, świetlica ogólnozakładowa, usytuowane jest w pawilonie „D”. W pawilonie tym znajdują się również dwa oddziały mieszkalne. Warunki w nich panujące są zróżnicowane. W większości wizytowanych cel było duszno oraz unosił się w nich nieprzyjemnych zapach z kąpoków sanitarnych, które nie są zabudowane, a jedynie osłonięte kotarą. Z kolei w celach, w których kąpok sanitarny był zabudowany wentylacja uchodziła z niego poprzez wykuty w ścianie otwór na cele. Sprzęt kwaterunkowy w tych oddziałach był wyeksploatowany, łóżka nie posiadały drabinek oraz zabezpieczeń górnego poziomu. W ocenie pracowników KMP, brak tych ostatnich może przyczynić się do upadków i spowodować ewentualne uszkodzenia ciała korzystających z nich osadzonych. W pawilonie tym nie ma zainstalowanej sygnalizacji przyzywowej. Osadzeni w razie potrzeby wzywają funkcjonariuszy SW poprzez pukanie w drzwi. Należy zaznaczyć, iż takie rozwiązanie nie jest wystarczające. Zgodnie z regułą 18.2 pkt c Europejskich Reguł Więziennych Zalecenia Rec (2006)² *wszystkie miejsca, w których więźniowie przebywają i pracują, powinny być wyposażone w system alarmowy, umożliwiający więźniom bezzwłoczne skontaktowanie się z personelem więzienia.*

W pawilonie „B” od 2005 r. mieści się oddział terapeutyczny o pojemności 28 miejsc (w dniu wizytacji przebywało w nim 25 osadzonych). Do dyspozycji przebywających w nim więźniów jest pomieszczenie do zajęć terapeutycznych,

świetlica, sale ćwiczeń, pracownie plastyczne. Opiekę nad skazanymi sprawuje dwóch psychologów, wychowawca, dwóch terapeutów indywidualnych. Terapia trwa 6 miesięcy i obejmuje minimum 22 godz. terapii indywidualnej, 123 godz. terapii grupowej. Praca odbywa się w dwóch grupach liczących do 14 osób. Oczekiwanie na terapię trwa ok. 2 lat. Z informacji przekazanych od Kierownika oddziału wynika, iż najbliższy wolny termin datuje się na maj 2013 r.

Zdecydowanie najgorsze warunki panują w pawilonie „C”. Jest to stary budynek noszący znamiona dużego wyeksploatowania. Mieszczą się w nim 4 oddziały mieszkalne. W budynku tym również nie ma zainstalowanej sygnalizacji przyzywowej. Kącki sanitarne są niezabudowane, oddzielone od części mieszkalnej jedynie zniszczonymi kotarami lub tekturami. We wszystkich wizytowanych celach większość ścian i sufitów była silnie zagrzybiona. Sytuacja ta spowodowana jest niedrożną wentylacją w całym budynku. Okna w celach są małe i nieszczelne, w związku z tym w ciągu lata dopływ świeżego powietrza jest niewystarczający dla zapewnienia właściwego wietrzenia pomieszczeń, zaś w okresie zimy cele są wyziębione. W całym budynku panował zaduch, uciążliwy nie tylko dla więźniów, ale również pracowników. Ponadto, w oddziale znajduje się kilka jednoosobowych cel o powierzchni ok. 3,2 m². W ocenie wizytujących w tych celach nie ma wystarczającej przestrzeni do codziennego funkcjonowania. W zasadzie osadzeni w nich więźniowie posiadają zaledwie 60-70 cm szerokości wolnej posadzki, po której mogą się poruszać. Resztę powierzchni zajmuje łóżko, stół, krzesło oraz aneks sanitarny nieoddzielony od części mieszkalnej.

W wielu pomieszczeniach, tj. świetlicach i celach mieszkalnych (również w innych pawilonach), wizytujący zauważyli, iż sztuczne oświetlenie jest zbyt słabe. Sytuacja ta spowodowana jest głównie licznymi usterkami związanymi z niesprawnym oświetleniem (np. w jednej z wieloosobowych cel działała tylko jedna żarówka, pozostałe trzy były niesprawne).

W rozmowach indywidualnych więźniowie często podkreślali, że warunki w tych celach są wyjątkowo dokuczliwe, szczególnie jeśli chodzi o niezabudowane

kąciki, małe, nieszczelne okna, duchotę w celach, zagrzybienie na ścianach. Podczas oglądu cel, wizytujący zauważyli, zrobione przez więźniów prowizoryczne „ścianki” z tektury oddzielające kącik sanitarny od reszty cel oraz okna oklejone gazetami.

W ocenie Krajowego Mechanizmu Prewencji brak wystarczającej powierzchni do swobodnego poruszania się, niedrożna wentylacja, niewystarczające oświetlenie, silne zagrzybienie i wilgoć cel, wyeksploatowany sprzęt kwaterunkowy, niezbudowane kąciki sanitarne powodują, że warunki w tych celach są szczególnie uciążliwe i nie spełniają standardów zawartych w instrumentach prawa międzynarodowego oraz prawa krajowego. Zgodnie bowiem z Europejskimi Regułami Więziennymi [Zalecenia Rec (2006)2] *pomieszczenia udostępnione dla więźniów, a w szczególności pomieszczenia przeznaczone do spania, są urządzone w sposób respektujący ludzką godność i tak dalece jak to jest możliwe prywatność oraz spełniają wymogi zdrowotne i higieniczne, przy czym właściwą uwagę przykładą się do ich warunków klimatycznych oraz w szczególności do powierzchni podłogi, ilości powietrza mierzonego w metrach sześciennych, oświetlenia, ogrzewania oraz wentylacji. We wszystkich miejscach, w których więźniowie przebywają, pracują lub się zbierają: okna są wystarczająco duże, aby więźniowie mogli czytać lub pracować przy świetle naturalnym w zwykłych warunkach oraz by umożliwić dostęp świeżego powietrza, chyba że jest tam odpowiedni system klimatyzacji; sztuczne światło odpowiada uznanym standardom technicznym; system alarmowy umożliwia więźniom bezzwłoczne skontaktowanie się z personelem więzienia (Reguła 18.1, 18.2.). Ponadto, reguła 19.3. odnosi się również do zapewnienia właściwych warunków sanitarnych wskazując, iż więźniowie mają bezpośredni dostęp do pomieszczeń sanitarnych, które są higieniczne i respektują prywatność.*

Europejski Komitet Zapobiegania Torturom w swych standardach także podkreśla, iż *dostęp do światła naturalnego i świeżego powietrza jest podstawowym elementem życia, do którego uprawniony jest każdy osadzony; poza*

tym pozbawienie osadzonych dziennego światła i świeżego powietrza generuje warunki sprzyjające rozprzestrzenianiu się chorób, a zwłaszcza gruźlicy (par. 30 Fragmentu Jedenastego Sprawozdania Ogólnego [CPT/Inf (2001) 16]).

Krajowy Mechanizm Prewencji uznał, iż warunki panujące w pawilonie „C” są na tyle dotkliwe, że mogą prowadzić do okrutnego, nieludzkiego lub poniżającego traktowania. Mechanizm ma również na względzie niezapewnienie właściwych warunków pracy funkcjonariuszom pełniącym służbę w tym budynku. Tożsame wnioski zawarte zostały w publikacji M. Niełaczonej „*Zmiany za murami? Stosowanie standardów postępowania z więźniami w Polsce*”. Należy także podkreślić, iż już podczas wizytacji przedstawicieli Rzecznika Praw Obywatelskich w Zakładzie Karnym w Nowogardzie w 1997 r., która przeprowadzona została na podstawie wniosków skazanych, skarżących się m.in. na: wyziębione i zagrzybione cele mieszkalne, nieszczelne lub uszkodzone okna, opisano, że „*w pawilonach mieszkalnych (nieremontowanych) stwierdzono niewłaściwe warunki bytowe, zwłaszcza: niedomykające się okna w celach, uszkodzone, brudne szafki, brudne ściany, słabe światło* (Informacja o czynnościach, które z upoważnienia RPO zostały przeprowadzone w Zakładzie Karnym Nowogardzie RPO/242065/97/VII/6). Rekomendowano wówczas przyspieszenie prac w pawilonach mieszkalnych oraz poprawienie, w zakresie niezbędnym, warunków bytowych w celach mieszkalnych jeszcze przed przeprowadzeniem generalnego remontu. Pomimo upływu 14 lat, złe warunki bytowe panujące w niektórych oddziałach nadal stanowią istotny problem jednostki. Dowodem na to są liczne postępowania sądowe w tym temacie skierowane przeciwko Zakładowi Karnemu w Nowogardzie.

Mając na uwadze powyższe, Krajowy Mechanizm Prewencji rekomenduje, aby w trybie pilnym zapewnić osadzonym w pawilonie „C” odpowiednie warunki bytowe, zgodne z przepisami prawa krajowego oraz uznawanymi w tym zakresie standardami międzynarodowymi lub wyłączyć go z użytkowania.

3. Personel

Przeciętne zatrudnienie w jednostce wynosi ok. 356 osób, w tym liczba etatów funkcjonariuszy – 345 i pracowników cywilnych 11 (20 osób). Ok. 39% pracowników posiada wykształcenie wyższe, zaś pozostali – średnie.

W dziale penitencjarnym Zakładu zatrudnionych jest 28 osób (w tym 23 wychowawców). Wszystkie legitymują się wykształceniem wyższym. Opiekę psychologiczną osadzonym zapewnia pięciu psychologów, pracujących w dni powszednie. Z informacji uzyskanych od psychologa wynika, że dziennie przeprowadza 3-4 konsultacje indywidualne.

W 2010 r. miały miejsce 4 postępowania dyscyplinarne przeciwko pracownikom jednostki. Wszystkie zostały umorzone. W 2011 r. do dnia wizytacji nie toczyło się żadne postępowanie dyscyplinarne.

Pracownicy Zakładu systematycznie biorą udział w kursach specjalistycznych. W 2010 r. i 2011 r. odbywały się kursy m.in. dla oddziałowych (w którym uczestniczyło 16 osób w 2010 r. i 5 w 2011 r.), dla dowódców zmian (4 osoby w 2010 r.), dla starszych wychowawców i wychowawców (5 osób w 2010 r.) oraz kurs specjalistyczny „Lider klubu pracy” (po 1 osobie w 2010 r. i 2011 r.).

Mając na względzie wymogi europejskie w tym zakresie Krajowy Mechanizm Prewencji podkreśla, że personel pracujący z osobami pozbawionymi wolności winien przechodzić systematyczne szkolenia dotyczące praw i obowiązków osób przebywających w miejscach detencji. Zgodnie bowiem z Europejskimi Regułami Więziennymi [Zalecenia Rec (2006)2] *Kierownictwo zapewnia, by w trakcie pracy zawodowej cały personel utrzymywał i poszerzał swoją wiedzę i kwalifikacje poprzez uczestnictwo w organizowanych w odpowiednich odstępach czasowych wewnętrznych kursach i poprzez ogólny rozwój (reguła 81.2). Szkolenie całego personelu obejmuje wiedzę w zakresie międzynarodowych i regionalnych instrumentów i standardów praw człowieka, w szczególności dotyczy to Europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i*

podstawowych wolności, Europejskiej Konwencji o zapobieganiu torturom oraz niehumanemu lub poniżającemu traktowaniu, jak również stosowania Europejskich Reguł Więziennych (81.4).

4. Traktowanie przez personel kontrolowanego Zakładu

Oceny osadzonych dotyczące traktowania przez funkcjonariuszy były pozytywne. Rozmówcy odpowiedzieli przecząco na pytanie, czy funkcjonariusze Służby Więziennej naruszyli ich nietykalność osobistą lub niewłaściwie potraktowali. Nie byli też świadkami takich niedozwolonych zachowań wobec innych osadzonych. Wysoko została oceniona również praca psychologów. Pojedyncze uwagi dotyczyły wychowawców i pracowników służby zdrowia. Sformułowane przez rozmówców zarzuty dotyczyły ich nieumiejętności nawiązywania kontaktu oraz obojętnej postawy wobec osadzonych. Część rozmówców bardzo pozytywnie wypowiadała się o pracy wychowawców oddziałów.

Niewątpliwe na pozytywną atmosferę w jednostce wpływa wiele czynników. Krajowy Mechanizm Prewencji uważa, iż najważniejszym z nich jest przychylny stosunek funkcjonariuszy do więźniów oraz wzajemne traktowanie się z szacunkiem.

Decyzją Dyrektora jednostki, w ciągu dnia otwierane są niektóre cele. Ogólnie ok. 107 cel (dotyczy to 362 osadzonych) otwieranych jest w godzinach 9.00 – 12.00 i 15.30 – 17.30. Taka praktyka wydaje się być bardzo potrzebna, gdyż przynajmniej w pewnym stopniu niweluje przebywanie w trudnych warunkach bytowych.

Zakład dysponuje 6 celami zabezpieczającymi oraz 5 celami do wykonywania kary dyscyplinarnej umieszczenia w celi izolacyjnej. Stan techniczny wyżej wymienionych cel nie budził zastrzeżeń. W trakcie oglądu cel zabezpieczających i do wykonywania kary umieszczenia w celi izolacyjnej, nie przebywały w nich osoby pozbawione wolności. Z informacji uzyskanych od Dyrektora jednostki wynika, iż w ciągu ostatnich 6 miesięcy celi zabezpieczająca

nie była wykorzystywana. W 2010 r. roku pięciokrotnie stosowano środki przymusu bezpośredniego: użycie siły fizycznej – 2, założenie kajdan – 2, umieszczenie w celi zabezpieczającej - 1. W 2010 r. wykonano 17 kar dyscyplinarnych w postaci umieszczenia osadzonego w celi izolacyjnej. W roku 2011 r. 14 – krotnie wymierzono takie kary.

Od 2010 r. do dnia wizytacji (14.06.2011 r.) w ZK miały miejsce 38 zdarzenia nadzwyczajne. Największą liczbę zdarzeń nadzwyczajnych stanowiły pobicia i bójki wśród osadzonych – 14 (w 2010 r. – 10, w 2011 r. – 4). Dziewięć zdarzeń nadzwyczajnych związanych było z ujawnieniem przedmiotów niebezpiecznych i niedozwolonych. Odnotowano także 8 przypadków dokonania przez osadzonego samouszkodzenia oraz 2 zdarzenia nadzwyczajnego związane z dokonaniem przez osadzonego próby samobójczej (2010 r. – 1, 2011 r. – 1). W analizowanym okresie miały miejsce 3 zgony naturalne.

5. Prawo do informacji

Dokumentami regulującym prawa i obowiązki osadzonych w jednostce są Porządki Wewnętrzne: Zarządzenie nr 13/2010 Dyrektora Zakładu Karnego w Nowogardzie z dnia 10.03.2010 r. w sprawie porządku wewnętrznego w oddziale półotwartym, Zarządzenie nr 12/2010 Dyrektora Zakładu Karnego w Nowogardzie z dnia 10.03.2010 r. w sprawie porządku wewnętrznego w oddziale zamkniętym. W wizytowanych celach mieszkalnych znajdowały się Porządki Wewnętrzne właściwych oddziałów.

W bibliotece ogólnej dostępne są dla skazanych akty prawne a także wyroki Trybunału w Strasburgu, Trybunału Konstytucyjnego oraz Biuletyny Rady Europy. Wizytujący zauważyli, że brakuje aktualnej wersji Kodeksu karnego wykonawczego a także „Informatorów dla cudzoziemców” (zbiór praw i obowiązków przygotowanych w oparciu o Kodeks karny wykonawczy, rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 sierpnia 2003 r. w sprawie *regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania kary pozbawienia*

wolności i rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 sierpnia 2003 r. w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania tymczasowego aresztowania) w języku angielskim, francuskim, niemieckim, rosyjskim i arabskim. Zdaniem Mechanizmu, we wszystkich miejscach detencji winny znajdować się, przetłumaczone na podstawowe języki, prawa i obowiązki osób zatrzymanych lub uwięzionych i być udostępniane przebywającym w nich cudzoziemcom. Europejskie Reguły Więzienne [Zalecenia Rec (2006)2] stanowią, iż *w momencie przyjęcia i tak często jak jest to potrzebne również później, wszyscy więźniowie są informowani pisemnie i ustnie w języku, który rozumieją o przepisach, regulujących dyscyplinę więzienną oraz o ich prawach i obowiązkach w zakładzie karnym (Reguła 30.1.)*. Ponadto Europejski Komitet do Spraw Zapobiegania Torturom oraz Nieludzkiemu lub Poniżającemu Traktowaniu albo Karaniu podkreśla, iż *„Prawa osób pozbawionych wolności nie mają wielkiej wartości, jeżeli osoby zainteresowane nie są świadome, iż przysługują im takie prawa”* (§ 44 Dwunastego Raportu generalnego CPT, [CPT/Inf (2002)15]).

W związku z powyższym, Krajowy Mechanizm Prewencji zalecił, ażeby uzupełnić zbiory biblioteki o aktualne egzemplarze Kodeksu karnego wykonawczego oraz „Informatory dla cudzoziemców”, które dostępne są również na stronie internetowej Służby Więziennej (<http://www.sw.gov.pl/pl/rzecznik-prasowy/informator-dla-cudzoziemcow/>).

Na korytarzach oddziałów mieszkalnym w widocznym miejscu na ścianie znajdowały się adresy m.in. Sądu Okręgowego, Biura Rzecznika Praw Obywatelskich, jak również Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka.

W 2010 r. do jednostki wpłynęło 215 skarg (w tym 21 pozostało do załatwienia z 2009 r.). Cztery skargi, które trafiły do Zakładu zostały skierowane do załatwienia zgodnie z właściwością do innych jednostek z uwagi na fakt, że postawione w nich zarzuty nie dotyczyły pracy administracji tej jednostki. W omawianym okresie 3 skargi uznano za zasadne (zasadność dwóch z nich została uznana przez dyrektora ZK w Nowogardzie, jednej przez Dyrektora Okręgowego

Służby Więziennej w Szczecinie). Nie odnotowano skarg składanych przez obcokrajowców, członków mniejszości narodowych i etnicznych oraz mniejszości seksualnych w kontekście nie respektowania ich praw. Jedynymi oskarżeniami wobec administracji jednostki o ksenofobię są skargi skazanego (deklarujący wyznawania Islamu), skazanego (deklarujący wyznawanie Buddyzmu) i (deklarujący wyznawanie wiary świadków Jehowy). Wyżej wymienieni skazani wielokrotnie wnosili zarzuty dotyczące braku diety wyznaniowej, czynienia im utrudnień w użytkowaniu przedmiotów kultu czy kierowania wobec nich wyrażen obrażających jego wiarę. Ustosunkowując się do ww. zarzutów Dyrektor jednostki uznał, że brak jest podstaw do uznania ich za zasadne. Jednakże, aby wyjść naprzeciw potrzebom tych osób na początku 2010 r. wprowadzono w jednostce dietę o charakterze wyznaniowym.

W 2011 r. do dnia wizytacji wpłynęło do rozpatrzenia 97 skarg, w tym 91 na działalność ZK w Nowogardzie. Skargi te zawierały głównie zarzuty odnośnie: opieki zdrowotnej (19), korespondencji (11), warunków bytowych (10), zatrudnienia (2), decyzji komisji penitencjarnej (17), traktowania przez f-szy SW (9), kar dyscyplinarnych (7), realizacji zakupów (5). Pięć skarg uznano za zasadne (4 dotyczyły ZK w Nowogardzie a 1 OZ w Płotach), w tym skargi zasadne na działalność ZK w Nowogardzie dotyczyły: korespondencji osadzonych (2 skargi), kwalifikacji do nauczania (1), kwalifikacji pisma osadzonego, nie nadanie trybu skargi (1).

6. Prawo do kontaktu ze światem zewnętrznym

W oddziałach mieszkalnych znajdują się samoinkasujące aparaty telefoniczne przeznaczone do dyspozycji skazanych. Jednorazowy czas korzystania z aparatu telefonicznego nie może przekroczyć 10 minut. Sposób wykonywania rozmów telefonicznych reguluje Porządek wewnętrzny, zgodnie z którym prawo do korzystania z samoinkasującego aparatu mają wyłącznie skazani, wobec których stosuje się regulamin wykonywania kary pozbawienia wolności (§

28.3 Zarządzenia nr 12/2010). Zakaz prowadzenia rozmów telefonicznych przez tymczasowo aresztowanych obejmuje również kontakty z obrońcą lub pełnomocnikiem, o których mowa w art. 215 § 1 k.k.w.

Krajowy Mechanizm Prewencji wielokrotnie informował o potrzebie uchylecia całkowitego zakazu prowadzenia rozmów telefonicznych przez osoby tymczasowo aresztowane ze swoim obrońcą lub pełnomocnikiem będącym adwokatem lub radcą prawnym podczas nieobecności innych osób oraz umożliwieniu wykonywania takich rozmów z poszanowaniem tajemnicy i bez ograniczeń częstotliwości kontaktów.

Wyjaśnić należy, iż Europejski Komitet do Spraw Zapobiegania Torturom oraz Nieludzkiemu lub Poniżającemu Traktowaniu albo Karaniu podczas czwartej okresowej wizyty w Polsce w 2009 r. zakwestionował stan prawny w zakresie całkowitego zakazu prowadzenia rozmów telefonicznych przez osoby tymczasowo aresztowane. Stanowisko takie podzielił Rzecznik Praw Obywatelskich oraz przedstawił je Ministrowi Sprawiedliwości w wystąpieniach generalnych z dnia 30 marca 2010 r. oraz 8 czerwca 2010 r. W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich tak rygorystycznie przestrzegany w praktyce zapis art. 217c k.k.w. budzi wątpliwości w zakresie jego zgodności z konstytucyjną zasadą proporcjonalności (art. 31 ust. 3) oraz wyrażonym w art. 49 Konstytucji RP prawem do komunikowania się. Ponadto, całkowity zakaz prowadzenia rozmów telefonicznych przez osoby tymczasowo aresztowane stoi w sprzeczności z regułami: 95.3, 98.2 i 99, zawartymi w Rekomendacji Rec (2006)2 Komitetu Ministrów do państw członkowskich Rady Europy w sprawie Europejskich Reguł Więziennych. W odpowiedzi na wymienione wyżej wystąpienia generalne Minister Sprawiedliwości wyjaśnił, iż uważa, że zakaz korzystania tymczasowo aresztowanego z aparatu telefonicznego oraz innych środków łączności przewodowej i bezprzewodowej, określony w art. 217c k.k.w., nie ma zastosowania do kontaktów tymczasowo aresztowanego z obrońcą lub pełnomocnikiem będącym adwokatem albo radcą prawnym, o których mowa w treści art. 215 § 1 k.k.w. Jednakże zgodził się ze

stanowiskiem Rzecznika Praw Obywatelskich, iż możliwość takiego kontaktu powinna być wprost określona w Kodeksie karnym wykonawczym. W związku z tym podjął decyzję o wystąpieniu do Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Karnego działającej przy Ministrze Sprawiedliwości o dokonanie analizy omawianego zagadnienia oraz przedstawienie ewentualnych propozycji nowelizacji obowiązujących unormowań.

Widzenia z osobami odwiedzającymi odbywają się w salach widzeń, wyposażonych w stoliki i krzesła. Ponadto, wyodrębniono jedną salę przeznaczoną do widzeń uniemożliwiających bezpośredni kontakt z osobą odwiedzającą. Stoły ustawione są w niej w taki sposób, że tworzą jeden ciąg, po jednej stronie siedzą skazani, po drugiej odwiedzający. Poszczególne stanowiska (4) oddzielone są od siebie przegrodami, zaś odwiedzających od skazanych dzieli pleksa. Każde stanowisko wyposażone jest w telefon służący do komunikowania się skazanego z odwiedzającymi. Jednostka dysponuje także pomieszczeniem do realizowania widzeń w oddzielnym pomieszczeniu, bez osoby dozorującej, o których mowa w art. 138 § 1 pkt 3 k.k.w.

Dla rodzin oraz więźniów oczekujących na widzenie urządzono odrębne poczekalnie, które wyposażono w krzesła. Odwiedzający mają do dyspozycji toaletę usytuowaną przy sali widzeń. W czasie widzenia osadzonym zezwala się na spożywanie artykułów żywnościowych i napojów zakupionych w bufecie na terenie zakładu. Z widzenia osadzeni mają prawo zabrać do celi artykuły zakupione w bufecie na terenie zakładu. Koszt zakupu artykułów żywnościowych (w tym wyrobów tytoniowych) nie może przekroczyć 150 zł, z wyłączeniem kart telefonicznych i znaczków pocztowych nie objętych limitem. Koszt zakupu wyrobów przemysłowych i higienicznych nie może przekroczyć kwoty 50 zł. Zakupu w bufecie mogą dokonywać wyłącznie osoby odwiedzające. Zakupione artykuły są pakowane do plastikowych worków i plombowane wraz z paragonem przez pracownika bufetu. Otwarcie worka z zakupami może nastąpić dopiero w oddziale mieszkalnym i po skontrolowaniu przez oddziałowego. Praktykę

możliwości robienia zakupów na widzeniach Krajowy Mechanizm Prewencji ocenia pozytywnie.

Osadzeni korzystający z widzenia w sposób uniemożliwiający bezpośredni kontakt z osobą odwiedzającą, odbywający karę dyscyplinarną pozbawienia możliwości otrzymania paczki żywnościowej, odbywający karę dyscyplinarną pozbawienia lub ograniczenia możliwości dokonywania zakupów artykułów żywnościowych lub wyrobów tytoniowych, pozbawieni możliwości otrzymania paczek żywnościowych w związku z wymierzeniem kary dyscyplinarnej umieszczenia w celi izolacyjnej; mają możliwość zabrać z widzenia do celi jedynie artykuły higieniczne do wartości 50 zł (z wyłączeniem kart telefonicznych i znaczków pocztowych nie objętych limitem) zakupione w bufecie przez osoby, które ich odwiedziły.

Rozmówcy nie zgłaszali uwag w zakresie korespondencji, widzeń oraz możliwości wykonywania rozmów telefonicznych.

7. Prawo do ochrony zdrowia

Z informacji uzyskanych od Dyrektora Zakładu wynika, że w więziennej służbie zdrowia występują braki kadrowe głównie w zakresie średniego personelu medycznego oraz stomatologa. W jednostce zatrudnionych jest 10 lekarzy (w różnym wymiarze czasu): kierownik ambulatorium, lekarze ogólni (pediatra-pulmonolog, 2 chirurgów), stomatolog, ortopeda, dermatolog, okulista, laryngolog oraz psychiatra. W skład średniego personelu medycznego wchodzi 6 pielęgniarek. Ponadto, w razie potrzeby wykonywane są konsultacje specjalistyczne w pozawięziennych jednostkach służby zdrowia.

Ambulatorium usytuowane jest na parterze pawilonu „A”. Pomieszczenia służby zdrowia składają się z: pokojów przyjęć lekarskich oraz gabinetów zabiegowych (w tym stomatologicznego), pomieszczeń socjalnych oraz magazynu aptecznego. Są one odnowione i zadbane, wyposażone w odpowiedni sprzęt

kwaterunkowy i medyczny. Osadzeni oczekują na przyjęcie do lekarza w poczekalni usytuowanej poza ambulatorium.

Krajowy Mechanizm Prewencji ustalił, iż badanie osadzonych odbywa się w obecności funkcjonariusza Służby Więziennej, który razem z lekarzem i pacjentem przebywa w gabinecie lub stoi na korytarzu – wówczas badanie odbywa się przy otwartych drzwiach. Sytuację taką wizytatorzy napotkali podczas oglądu ambulatorium. Należy podkreślić, iż stojąca na korytarzu osoba jest w stanie usłyszeć treść rozmowy pacjenta z lekarzem. Krajowy Mechanizm Prewencji stoi na stanowisku, iż obecność funkcjonariusza niewykonującego zawodu medycznego w trakcie udzielania świadczeń zdrowotnych osadzonemu w każdym przypadku powinna mieć charakter wyjątkowy i znajdować zastosowanie wyłącznie wtedy, gdy wymaga tego bezpieczeństwo osoby wykonującej świadczenie zdrowotne, na wyraźne polecenie personelu medycznego.

Europejski Komitet Zapobiegania Torturom również wyraził swoje wątpliwości w tej kwestii. Uznał się, że niektóre sytuacje podczas badania lekarskiego wymagają zapewnienia bezpieczeństwa personelowi medycznemu. Jednakże nie ma usprawiedliwienia dla obecności funkcjonariuszy więziennych podczas badania. Ich obecność jest szkodliwa dla stworzenia właściwej relacji lekarz – pacjent i zazwyczaj nie potrzebna dla zapewnienia bezpieczeństwa. Powinny być zatem wymyślone alternatywne rozwiązania, które pogodziłyby konieczność zapewnienia bezpieczeństwa oraz poufności badań medycznych. Jedną z możliwości jest zainstalowanie systemu przyzywowego, z którego lekarz mógłby skorzystać przywołując służbę więzienną, za każdym razem gdy znajdzie się w sytuacji zagrożenia. Należy podjąć kroki dla dostosowania praktyki odnośnie badań lekarskich więźniów do powyższych rozważań. W razie potrzeby należy stosownie zmienić prawo [(Zalecenia Europejskiego Komitetu ds. Przeciwdziałania Torturom oraz Nieludzkiemu lub Poniżającemu Traktowaniu albo Karaniu zawarte w raporcie CPT/(2011) 20 paragraf 123)].

W związku z tym Mechanizm zaleca, aby udzielanie świadczeń odbywało się poza zasięgiem słuchu i wzroku funkcjonariuszy służby więziennej. W przeciwnym razie naruszane jest prawo do intymności i poszanowania godności osadzonych oraz prawo do tajemnicy medycznej.

Zdecydowana większość respondentów oceniła opiekę medyczną jako dobrą. Jednakże mimo pozytywnych ocen sygnalizowano pojedyncze problemy związane z: długim oczekiwaniem na wizytę u specjalisty (ok. 3 miesięcy), przeprowadzeniem badania przy otwartych drzwiach, nieprzyjemnym podejściem lekarzy do pacjentów.

8. Oddziaływania kulturalno-oświatowe

W wizytowanej jednostce do dyspozycji osadzonych przeznaczono 11 świetlic wyposażonych w stoły do tenisa, piłkarzyki, materace, drabinki oraz telewizory. Niektóre z nich wymagają odnowienia. Osadzeni przynajmniej raz w tygodniu mają możliwość korzystania z zajęć świetlicowych na podstawie stworzonych przez wychowawców grafików.

Zakład dysponuje biblioteką liczącą ponad 26 tysięcy woluminów, dostępną dla wszystkich osadzonych, oraz 10 punktami bibliotecznymi umiejscowionymi w oddziałach mieszkalnych. Ze względu na brak od 2 lat środków finansowych na zakup nowych książek, atrakcyjność oferty biblioteki można określić na poziomie średnim. Prenumerowana jest ponadto prasa: Głos Szczeciński i Gazeta Wyborcza.

W jednostce funkcjonuje radiowęzeł. Emituje on programy radiowe stacji ogólnopolskich oraz audycje własne o zróżnicowanej tematyce, w tym konkursy, pogadanki tematyczne, recenzje książek, audycje religijne, a także lekcje języka angielskiego.

Praca oświatowo-wychowawcza w 2010 r. opierała się głównie na realizacji programów kulturalno-oświatowych z zakresu aktywności twórczej: koło dziennikarskie (wydawnictwo miesięcznika „Zamczysko”), koło plastyczne, program „Moja droga, mój wybór – twórcza profilaktyka i resocjalizacja”,

program integracji grupy poprzez udział w zajęciach kulturalno-oświatowych dla skazanych pracujących pt. „Lato z kulturą 2010”.

Na szczególną uwagę zasługuje działalność koła teatralne „BARABAN”, którego zadaniem jest realizowanie programu poprzez warsztaty artystyczne dla osadzonych w ramach profilaktyki i walki z uzależnieniami, umiejętnością radzenia sobie z agresją i stresem.

Warto wskazać, iż w 2010 r. Zakład Karny w Nowogardzie brał udział w realizacji projektu *„Cykl szkoleniowo-aktywizacyjny służący podniesieniu kwalifikacji zawodowych osób pozbawionych wolności oraz przygotowaniu ich do powrotu na rynek pracy po zakończeniu odbywania kary pozbawienia wolności”* (Program Operacyjny Kapitał Ludzki). W ramach projektu przeprowadzono szkolenia w zawodach: brukarz, technolog robót wykończeniowych w budownictwie, monter stolarki PCV oraz komputerowe z obsługą programu magazynowego. Ogólnie w kursach udział wzięło 68 skazanych.

Realizowano również program „Skuteczny wymiar sprawiedliwości - działania Ministerstwa Sprawiedliwości w 500 dni” w ramach uspołeczniania wykonywania kary pozbawienia wolności.

9. Zatrudnienie

W dniu wizytacji zatrudnionych było 440 osadzonych (wszystkie dane dotyczące zatrudnienia odnoszą się do ZK i OZ), w tym odpłatnie: 87 na rzecz Zakładu, 97 – w Przedsiębiorstwie Przywięziennym, 20 – u kontrahentów pozawięziennych, zaś nieodpłatnie: 170 – na rzecz Zakładu, 66 – przy pracach publicznych poza Zakładem. Średnia płaca w miesiącu maju 2011 r. przeliczona na pełen etat wynosiła odpowiednio: 1475,74 zł brutto – na terenie Zakładu, 1251,36 zł brutto – w Przedsiębiorstwie Przywięziennym, 1395,64 zł brutto – poza Zakładem Karnym. Prognozy w zakresie zatrudnienia wśród osadzonych w ZK w Nowogardzie są optymistyczne, gdyż przewiduje się utrzymanie obecnego stanu lub ewentualny wzrost zatrudnienia u kontrahentów zewnętrznych.

Osadzeni mają możliwość uczestniczenia w szkoleniach i kursach. Przykładowo w 2010 r. realizowano 12 kursów z funduszy postpenitencjarnych oraz POKL, obecnie w OZ w Płotach trwa kurs w zakresie brukarstwa. W dniu wizytacji, podczas oglądu jednostki przedstawiciele RPO zwizytowali pomieszczenia warsztatowe, obejrzano także kuchnie i magazyny żywnościowe (w których pracuje ok. 19 więźniów) oraz pralnie, suszarnie, magazyn mundurowy. Odrębne zaplecze warsztatowe, składające się z pracowni ślusarskiej, stolarni (w której naprawiane są szafki z cel) oraz miejsc pracy szklarza i elektryka, wyposażone było w odpowiedni sprzęt. Stan tych pomieszczeń nie budził zastrzeżeń.

Spośród osób, z którymi rozmawiano, pięć było zatrudnionych. Pracujący nie zgłaszali uwag w zakresie warunków zatrudnienia i wynagradzania, doceniali możliwość podjęcia pracy.

10. Prawo do praktyk religijnych

Opiekę duszpasterską w Zakładzie sprawuje kapelan katolicki. W każdą niedzielę i poniedziałek odbywają się w kaplicy msze święte, w których średnio uczestniczy 40 osób. Istnieje także możliwość korzystania z indywidualnych posług religijnych i przyjmowania sakramentów.

Zainteresowani osadzeni mogą uczestniczyć również w spotkaniach związków wyznaniowych: Świadków Jehowy, Ewangelicznych Chrześcijan, Bractwa Modlitwy i Trzeźwości „Arka”, Świeckiego Ruchu Misyjnego Epifania.

Praktyki religijne odbywają się w kaplicy więziennej lub wyznaczonych do tego celu salach, mieszczących się w poszczególnych pawilonach mieszkalnych.

11. Rekomendacje

W ocenie Krajowego Mechanizmu Prewencji, ustalenia poczynione zarówno podczas oglądu jednostki, jak i rozmów z osadzonymi, dają podstawy do stwierdzenia, że warunki bytowe w panujące w jednym z pawilonów Zakładu

(„C”), są dla osób pozbawionych wolności na tyle dotkliwe, że mogą prowadzić do okrutnego, nieludzkiego lub poniżającego traktowania. Jednocześnie na podkreślenie zasługuje fakt, iż atmosfera w Zakładzie jest bardzo dobra, wolna od napięć, relacje między osadzonymi a wychowawcami i oddziałowymi - prawidłowe.

Na podstawie art. 19 Protokołu Fakultatywnego do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, nieludzkiego lub poniżającego traktowania albo karania, Krajowy Mechanizm Prewencji rekomenduje:

1. zapewnienie w trybie pilnym osadzonym w pawilonie „C” odpowiednich warunków bytowych, zgodnych z przepisami prawa krajowego oraz uznawanymi w tym zakresie standardami międzynarodowymi lub wyłączyć go z użytkowania
2. udzielanie świadczeń medycznych poza zasięgiem słuchu i wzroku funkcjonariuszy służby więziennej. Obecność funkcjonariusza dopuszczalna może być tylko w wyjątkowych sytuacjach, na wyraźne polecenie personelu medycznego;
3. uwzględnienie w porządku wewnętrznym jednostki możliwości prowadzenia rozmów telefonicznych przez tymczasowo aresztowanych z obrońcą lub pełnomocnikiem;
4. zapewnienie sprawnej wentylacji w celach mieszkalnych w pawilonie „D” oraz w łaźniach;
5. wykonanie zabudowy kąpoków sanitarnych we wszystkich celach mieszkalnych;
6. wyposażenie cel mieszkalnych w sygnalizację przyzywową (w pawilonie „D” i „C”);
7. uwzględnienie w planach szkoleniowych personelu przeprowadzenie kursu w zakresie międzynarodowych i regionalnych instrumentów i standardów praw człowieka, w szczególności dotyczy to Europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, Europejskiej

Konwencji o zapobieganiu torturom oraz niehumanicznemu lub poniżającemu traktowaniu, jak również stosowania Europejskich Reguł Więziennych;

8. uzupełnienie zbiorów biblioteki w aktualne egzemplarze Kodeksu karnego wykonawczego oraz „Informatory dla cudzoziemców”;
9. przeprowadzanie systematycznych napraw, szczególnie usterek oświetlenia sztucznego.